

2005 OSLO 1925
NON STOP
HELSENKI 1900
d u lør

FINNAIR

Dagbladet

104. årgang Nr. 223 — Tirsdag 26. september 1972

*Ikke én dag uten
Dagbladet*

NEI

SA NORGE

Norge sier nei til medlemskap i EF. Spenningen ble utløst ved ett-tida i natt, da opptellingen svinget i nei-favor. I den foregående timen hadde tilhengerne sett seieren innen rekkevidde. Ut over natta økte motstanderne sitt flertall for hver landsoversikt.

Trygve Bratteli gjorde det ved to-tida klart at hans regjering går etter dette resultatet. Dermed er det duket for spennende uker med intense politiske drøftelser. Stortinget åpner høstsesjonen tirsdag i neste uke. Allerede torsdag og fredag kommer Arbeiderpartiets landsstyre sammen. Her blir det sikkert hard diskusjon om hvordan partiet bør stille seg.

**Full klaff
for
Dagbladets**

Formannen for motstandernes informasjonskomité innen Arbeiderpartiet, Bernt H. Lund, uttalte i natt at de vil fortsette

sin virksomhet. Oppgaven er å få partiet til å påta seg ansvaret for utviklingen i norsk politikk også etter et nei.

Ingen av partilederne var i natt i stand til å anviser noe regjeringsalternativ. Høyres Kåre Willoch gjorde det klart at

hans parti ikke ville delta i en ny regjering. Guttorm Hansen fant det utenkelig at noen ny regjering fra Arbeiderpartiet

kunne bli dannet. Helge Seip mente at EF-motstanderne burde utgjøre tyngden i en regjering som skal forhandle om en handelsavtale. Verken Per Borten eller Lars Korvald ønsket å kommentere regjeringssituasjonen.

Når Arbeiderpartiets landsstyre møtes torsdag og fredag, er det ventet at Bratteli vil legge opp et tidsskjema for hva som videre skal skje. Han vil også måtte drøfte hvem han eventuelt skal henvise kongen til, når han inngir sin regjeringsavskjedssøknad.

Man må vente at spørsmålet om en ny regjering ganske snart vil bli satt på dagsordenen i partienes stortingsgrupper. Spesielt vil det gjelde de tre mellompartiene Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, som alle har landsmøtevedtak som anbefaler en frihandelsløsning for Norge.

Alt i dag møtes arbeiderpartiet

Dagbladets valgservice

De prognoser som var satt opp i Dagbladets valgservice, viste seg å slå til for fullt. I gårsdagens avis hadde vi beregnet utfallet av valget for samtlige kommuner i landet, basert på Gallups meningsmålinger og den partimessige fordelingen i de enkelte valgdistriktene. Hovedresultatet i prognosen, et valgutfall på 54—46 i EF-motstandernes favør, viste seg å stemme med noen få tiendedels avvik, for forhåndsstemmene er opptalt. Også den fylkesvise fordelingen av stemmene var stort sett meget korrekt i prognosen. For Oslos vedkommende ble det full klaff, det samme var tilfelle for Møre og Romsdal, Rogaland og Buskerud. I flere fylker ligger resultatet én prosent unna prognosen. Størst avvik hadde Akershus fylke, hvor EF-tilhengerne fikk seks prosent større oppslutning enn antatt, og Telemark, hvor valgresultatet var åtte prosent bedre for EF-mostanderne enn i prognosen.

Også for en lang rekke enkeltkommuner over hele landet ble det full klaff for vår valgservice, og for de aller fleste kommuner stemte resultatet forbløffende bra med antakelsene. Bare i et fåtall kommuner var det snakk om større avvik.

Prognosen bygde på en valgdeltagelse på 80 prosent. Når forhåndsstemmene er opptalt vil det endelige tallet være ca. 77 prosent.

Landsoversikt kl. 05.50

597 av 607 k. 99,1

Ja 914 338 - 46,2 %

Nei 1 066 161 - 53,8 %

Frammøte 75,6 %

Foto: Odd Anthonsen

eventuelt skal henvises Kongen til, når han inngir sin regjerings avskjedssøknad.

Man må vente at spørsmålet om en ny regjering ganske snart vil bli satt på dagsordenen i partienes stortingsgrupper. Spesielt vil det gjelde de tre mellompartiene Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, som alle har landsmøtevedtak som anbefaler en frihandelsløsning for Norge.

Alt i dag møtes arbeidsutvalget i Venstre for å ta stilling til om landsstyret bør innkalles. Onsdag har Kristelig Folkeparti rådmøte, som består av sentralstyret, fylkesparti-talsmenn og stortingsgruppen. Høyre og Senterpartiet har ikke innkalt til møter i toppledelsen ennå, men det er naturlig å anta at også disse vil følge eksemplet fra de andre partiene som er representert på Stortinget.

Dagbladet skriver i dag på lederplass at det naturlige er at en ny regjering får sitt tyngdepunkt i de tre partiene. Det heter også at lederskapet for den nye regjering bør utgå fra venstresida i de tre partiene. — Vi går som en selvfølge ut fra at Senterpartiet ikke vil sette som en betingelse at Per Borten skal lede regjeringen, heter det bl. a. i lederen.

Norges nei til medlemskap er møtt med skuffelse på offisielt hold i Brussel. Det er pekt på at selv om medlemskapsavtalene med de øvrige land trer i kraft fra årsskiftet, vil ikke den første tollavtrapping skje før 1. april 1974. Dete skulle tyde på at det ikke er noen absolutt nødvendighet å ha avtalen klar før årets utgang.

Valgresultatet i Norge vil selvsagt ha sin betydning overfor en noe usikker opinion i Danmark. Danmarks folkeavstemning, som er bindende, går av stabelen neste mandag.

Regjeringsskiftet kan skape visse problemer for rutinen i Stortinget. Regjeringens budsjettforslag er klart til framleggelse, noe som ifølge reglementet skal skje innen fire dager etter at Stortinget er åpnet. En ny regjering har ingen muligheter for å legge fram sitt eget budsjett. Løsningen kan derfor bli at det blir finansminister Ragnar Christiansen som legger fram budsjettet på vegne av forretningsministeriet. Bratteli. Bratteli og hans kolleger kommer til å sitte inntil den nye regjering overtar. Trontalen vil imidlertid måtte avgis av den nye regjering.

Vi viser til sidene 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 23 og 24.

294
RINNAN
Årets Per Hansson
Kr. 39,50, Innb. 49,50.
Hos alle bokhandlere

Arve Solstad:

FRA DEN POLITISKE ARENA

Arbeiderpartiets største nederlag

Arbeiderpartiet har lidd sitt største nederlag i nyere tid. Trygve Bratteli bevarte sinnsroen. Han evner nok også denne gang å tilpasse seg det såkalte fellesskapet i partiet, trass i at han bærer hovedansvaret for nederlaget. Selv vil han, som han så ofte før har gjort, ta livet og begivenhetene som de kommer. Vi vet at det er forholdsvis få ting som går inn på ham personlig. Han ser sin arbeidsoppgave gjennom Partiet. Men denne gang er partiet ute i en vanskeligere situasjon enn etter nederlaget i 1965. Det ble påbegynt allerede i 1961. En av de store ting i Brattelis politiske karriere var at han den gang samlet partiet til ny innsats og politisk vilje i løpet av kort tid.

I dag har partiet tapt en sak som det faktisk har satsset mer på enn noen annen i nyere tid.

Medlemskapet i NATO ble ingen stor påkjønning for DNA. Nederlaget i EF-saken understreker at Arbeiderpartiets muligheter som flertallsparti i Stortinget er forspilt.

Partiledelsens taktikk har aldri virket overbevisende under denne lange og hete kampanjen. For det første har man sjelden merket noen som helst bevisst og særlig vilje til å lodde stemningen. Forsvaret for den såkalte demokratiske behandlingen av saken i partiet virket aldri overbevisende. Mange partimøter var i og for seg representative for tillitsmannskadrene, men et parti kan ikke bare bygge sin politikk på hva indoktrinerte tillitsmenn mener. Arbeiderpartiet var aldri villig til å akseptere arbeiderpartivelgerne. Partiet, og i første rekke dets presse, har nærmest lurt seg selv i dette spørsmålet ved en propaganda og ensidighet som bare overgås av klippe-klippe-virksomheten i en rekke konservative aviser.

Partiledelsen gjorde sitt første alvorlige feilgrep da hele parti-

maskineriet måtte vente på forhandlingsresultatet i Brussel. Vi forstår at regjeringen måtte bremse med sin agitasjon så lenge forhandlingene ikke var avsluttet. Men eksisterte det politiske vyer og idealer i forbindelse med et EF-medlemskap, som var politisk salgbar i Norge, var det ingen ting i veien for at velgerne fikk kjennskap til dette før næringsgreinens traktattekster var avklart. Dette skjedde ikke. Av den grunn måtte hele Arbeiderpartiets agitasjon bygges på premisset til de spesielle yrkesgruppene som drev aktiv motstand.

Tanken om å gjennomføre sosialismen gjennom EF ble tåketale for velgerne og propagandistiske påskudd for motstanderne. Arbeiderbevegelsen mangler som kjent noen som helst enhetlig ideologi når det gjelder EF-medlemskap. Motstandere og tilhengere i partiet vet meget klart at et slikt medlemskap heller ikke kan løse spesielle norske problemer.

I kampens slutfase måtte Ar-

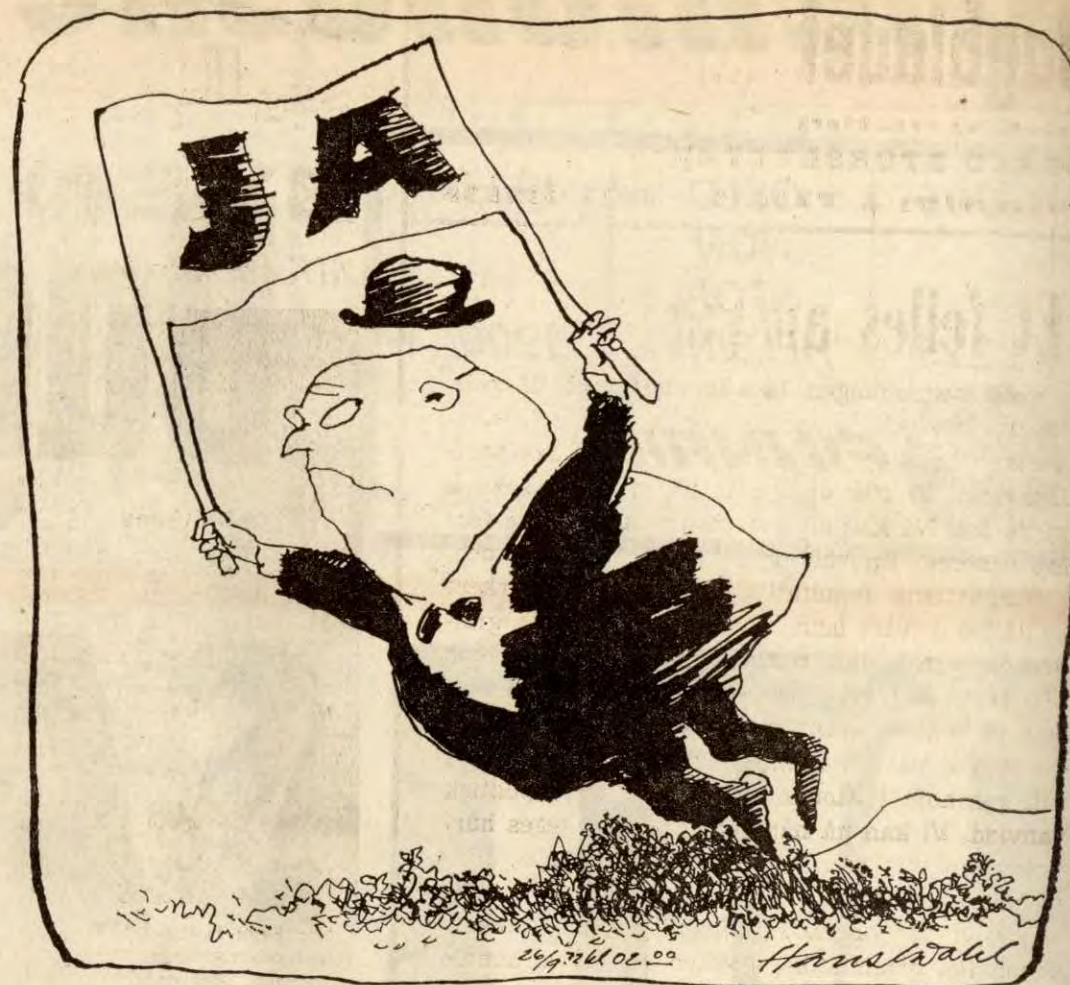
beiderpartiet spille på gamle lojalitetsfølelser, på det mest usikre av alt i dagens samfunn, tillit. For det første kom kabinettspørsmålet som en sakte mumling fra enkelte statsråder og endte opp med en slags formell avgjørelse på Gjøvik. Det kom for tregt og for seint til å ha noen større virkning, bortsett kanskje fra Oslo-regionen. For det andre er virkningen av tillits- og lojalitetskrav avhengig av personen som står i brennpunktet. Både før og etter denne folkeavstemningen nøler jeg ikke med å si at Trygve Bratteli er kanskje en av de mest løstøpte statsministre vårt land har hatt, hans personlige integritet er et kjennemerke. Det er alltid samsvar mellom mannens ytre politiske atferd og hans indre politiske liv. Men hans mangel på kontakt med den norske velger gjør at virkningen av et kabinettsspørsmål og en personkampanje kan bli ubetydelig. Den norske velger vil ikke føle det som noe direkte tap når han går fra borde. I Einar Gerhardsen og Tage Erlanders valmaktstider hadde taktik-

ken med kabinettsspørsmål i liknende situasjoner hatt en helt annen appell.

Arbeiderpartiet er valgets desiderte taper. I dag kan man neppe forlange at de uten videre

fortsatt skal tenke på landets skjebne de nærmeste uker. Skal partiet makte å holde sammen må det tenke på seg selv, med større analytiske evner, med selvkritikk og åpenhet. Hvis ikke

kan det slå alvorlige sprekker. Kommunevalget i fjor ble noe av en katastrofe for partiet i de store byene. I dag er lojaliteten kommet på gli i landdistriktene.

A-velgerne sviktet partiledelsen

Som beregningene basert på meningsmålingene forutså, ble bildet valgresultatene gav preget av ekstreme motsetninger mellom by og land, mellom Oslofjord-regionen og det øvrige Norge. I skrivende stund mangler resultatene fra 10 kommuner, men det er grunn til å regne med at de vil vise motstanderflertall. Tar vi dette for gitt, blir sluttresultatet at motstanderne vant i 389 eller 88 prosent av landets 444 kommuner.

Ser vi på bykommunene, ble det motstanderflertall i 51 prosent av de i alt 47 kommunene.

På Østlandet vant motstanderne bare en fjerdedel av bykommunene, på Sør og Vestlandet to tredjedeler, og i Trøndelag og Nord-Norge ni tiendedeler. I den siste regionen var det bare Trondheim som gav et knepent tilhengerflertall av byene.

Av landkommunene vant motstanderne hele 92 prosent. For Østlandet var tallet motstanderseier i 80 prosent av landkommunene, for Sør- og Vestlandet i 98 prosent, og i Trøndelag og Nord-Norge ble det motstanderflertall i samtlige landkommuner. Høyeste andel nei-stemmer

hadde Trøna og Bø kommuner i Nordland med 93 prosent. Den høyeste andelen med ja-stemmer finner vi i Bærum, som kom opp i 70 prosent. Høyeste valgdeltakelse hadde Bjerkreim (Rogaland) og Oppegård (Akershus) med 86 prosent. Smøla (Møre og Romsdal) representerer motsatt ytterpunkt med en deltakelse på 58 prosent.

Om valgresultatet ikke ble noen overraskelse ut fra tendensen i meningsmålingene, kan en ikke si det samme om deltakelsen. Det relativt høye tallet på

forhåndsstemmer og den lave vet-ikke-prosenten i de siste meningsmålingene (Gallup var i september nede i 12 prosent), fikk mange kommentatorer til å spå rekord-deltakelse. Det viste seg imidlertid at de fikk rett som spådde lav deltakelse ut fra den sterke konflikten mange velgere befant seg i. Når manglende kommuner og forhåndsstemmer er talt opp, vil deltakelsen for landet som helhet trolig ligge på 76-77 prosent. Det er omtrent sju prosent under deltakelsen ved siste stortingsvalg, eller tre prosent høyere

enn siste kommunevalg.

I de ulike fylkene er det enkelte kommuner som skiller seg spesielt ut i forhold til de forhåndsberegnete resultatene. Dette kan skyldes spesielle lokale forhold, enkelte store bedrifter el. l. eller det kan være et tegn på spesielt god innsats i de lokale organisasjonene. Kommuner som skiller seg ut med en særlig høy motstanderprosent sammenliknet med det beregnede resultatet er Nord-Odal i Hedmark, Andebu i Vestfold, Hjartdal og Bø i Telemark, Finnøy og Tysvær i Rogaland, Bømlo i Horda-

land, Trøna og Røst i Nordland og Hasvik i Finnmark.

En kommune skiller seg også ut i Sogn og Fjordane, nemlig Flora. Sammenliknet med siste stortingsvalg fikk tilhengerne et meget dårlig resultat i denne bykommunen. Det er ikke urimelig å sette dette i sammenheng med sykehuskonflikten i fjord sommer. Vi ser her vilke følger det kan få at lojaliteten mellom parti og velgere er blitt brutt én gang. Dette fører fram til spørsmålet om hvilke konsekvenser folkeavstemningen kan få for den norske partistrukturen.

Den standpunktfordelingen som forhåndsberegningen bygget på, og som viste seg å slå så godt til, var basert på at bare 41 prosent av alle velgere som stemte på Arbeiderpartiet i 1969 fulgte partiets parole om at «A-velger er ja-velger», mens 37 prosent stemte nei og 22 prosent ble sittende hjemme. I dag kan vi bare spekulere om hvilke konsekvenser det på lengre sikt kan få at en så stor del av partiets velgere har stått imot det ekstremt sterke presset og trosset partiledelsens vilje i EF-saken.

Et felles ansvar

Folkeavstemningen ble et klart råd til politikerne om ikke å melde Norge inn i De europeiske fellesskap. Dette resultatet kan ikke bortforklares. Vi går ut fra at ingen vil forsøke å gjøre det. Nå kan all debatt om kampanjens forløp saneres. En slik debatt vil ikke endre noe.

Valgnattens resultater avdekket en markert splittelse i vårt land. Land stod mot by, grisgrendte strøk mot tettbebyggelser. Likevel bør alle prise seg lykkelige over at det hele endte med et nei. Et svakt ja-flertall med etterfølgende forsøk på å tvinge et grunnlovsmessig flertall gjennom i Stortinget ville ha vært politisk vanvidd. Vi kan nå håpe at sårene vil leges hurtigere enn om man gikk inn i EF med et fullstendig splittet folk.

Slik vi har oppfattet den rådgivende folkeavstemnings grunntanke, gjelder det nå å handle i pakt med det råd folket har gitt. Alle de partier som gikk inn for folkeavstemningen, har ansvaret for dette. Vi går derfor ut fra at ingen politisk gruppering i vårt land, og heller ingen næringsorganisasjon, vil trosse folkeviljen. De har alle sammen et klart ansvar for at vårt forhold til Fellesskapet ordnes på en måte som gagnar vårt land og samsvarer med folkets vilje.

Det er sterkt å beklage at enkelte partiledere allerede i natt utelukket muligheten for at det kan bli dannet en samlingsregjering hvor alle stortingspartier er med. En slik regjering kunne både ha gitt vårt land forhandlingsstyrke, og den kunne ha virket forsonende på splittelsen i folket. Disse partilederne har hele tida sett bort fra at de ikke har hatt bred oppslutning om sitt syn, og de har frivillig valgt å gi avkall på regjeringsansvaret i den nye situasjonen. I og for seg er det ikke så unaturlig. Vi går likevel ut fra at siste ord ikke er sagt om regjeringsspørsmålet, spesielt ikke i Arbeiderpartiet. Det er kjensgjerning at det nettopp er Arbeiderpartiets velgere som har bidratt til at nei-flertallet ble så klart som det ble.

Den regjering som nå dannes, vil få et begrenset mandat, nemlig å forhandle om en best mulig handelsavtale for Norge. Den vil også måtte bidra til en ny giv i det nordiske samarbeidet. *Dens levetid vil bli kortfattet.* Ved stortingsvalget om ett år vil dens mandat være utløpt, og det vil da ligge i velgernes hånd å avgjøre hvilken sammensetning Stortinget og dermed regjeringen skal få.

De partier som i første rekke peker seg ut som kjernen i den regjering som skal avløse regjeringen Batteli, er Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre. Landsmøtene i de tre partiene har alle anbefalt en frihandelsløsning. I Stortinget har de tre partiene hatt framtrædende talsmenn for denne løsningen. Det er naturlig at regjeringens og forhandlingenes lederskap utgår fra de tre partiene.

Etter vår oppfatning bør lederskapet i den nye regjeringen utgå fra venstresiden i de tre partiene. Det bør være et lederskap som framstår med en åpen innstilling overfor Arbeiderpartiets alminnelige politikk. Man kan ikke ha en regjering som inntar en fiendtlig holdning overfor landets største parti.

Vi går som en selvfølge ut fra at Senterpartiet ikke stiller som betingelse for å delta i en slik regjering at Per Borten blir dens leder. Det ansvar som påligger partiet i dagens situasjon er så stort at slike egoistiske hensyn må vike.

Våre politikere må i tida som kommer sammen vise at de kan mestre situasjonen og utøve det mandatet som folket har pålagt dem.

Prognoser og svingninger

«En av de store valgkspertene i landet, stortingsrepresentant Helge Seip, kommenterte stillingen ved 23.30-tida slik: Det ville undre meg om tendensen under resten av optellingen, medregnet forhåndsstemmene, er slik at det ikke blir et ja-flertall». (Sitat NTB) Dette var bare en av mange bom-tips i den timen hvor NRKs landsoversikt viste ja-flertall. De aller

Arthur Hailey BILBYEN

Forfatteren av *Hotellet*, *Luft-havn* og *Hospitalet* skildrer her livet i Detroit, bilindustriens hovedstad. Livet ved samlebånd og i modellstudioene, på prøvebanene og i salgs- og reklameavdelingene, — men også bak fasaden, hvor spionasje, korrupsjon og Mafia-virksomhet skaper en dyster bakgrunn for de menneskeskjebner Hailey skildrer så ypperlig.

«Arthur Hailey har en fantastisk evne til å få leseren med på det som skjer. Emnene han tar for seg fenger, enten det gjelder livet på hotellet, på flyplassen eller som nå i bilbyen.»

Arne K. Eide
Drammens Tidende
og Buskerud Blad

Oversatt
av Axel S. Seeberg

Kr. 39,00, innb. 49,00

DREYER

første resultatene kom fra utkantkommuner og viste overveldende nei-flertall. Men deretter kom kretsene i Oslo og en del andre byer og tettsteder i rask rekkefølge, og vi fikk flertall for ja. På 53 pst. ja litt før midnatt snudde tendensen seg igjen og siden var motstandernes frammarsj ubrutt. Flere morgenaviser måtte nå revurdere sin hovedoverskrifter på forsiden.

Den store forvirringen omkring det endelige utfallet var imidlertid helt unødvendig. Tallene pekte hele tiden i retning av seier for nei. Hvis en sammenliknet de faktiske stemmetallene for kommunene med de tallene som var beregnet på grunnlag av meningsmålingene, viste det seg at motstanderne jevnt over kapret en noe større andel av stemmene enn forutsagt. Valgdeltakelsen viste imidlertid visse tendenser til svikt i typiske motstander-kommuner. Men samtidig som NRKs lands-

oversikt viste flertall for ja, pekte våre tall for de enkelte fylkene i retning av nei.

De enkelte kommune-resultatene fulgte så raskt på hverandre at det var vanskelig å rekke å regne ut prognoser på grunnlag av de beregnede resultatene. Men med adgang til en elektronisk regnemaskin, ville dette ikke ha bydd på noe problem. En gruppe studenter, under ledelse av Steinar Wigtil, utarbeidet slike prognoser på regnearklegget til Universitetet i Oslo. Disse prognosene, som ble bekjentgjort på Studenter-sammfunnets valgveke i Chateau Neuf, viste aldri flertall for ja. Og da 40 pst. av stemmene var telt opp, hadde prognosene stabilisert seg på et resultat som lå meget nær det endelige. Den kurven over «utviklingen» som Fjernsynet fra tid til annen kunne vise på skjermen, var bare en avspelling av optellings-rekkefølgen. En prognose

basert på en sammenlikning med meningsmålingene ville aldri vist ja-flertall.

Det hører med i denne historien at NRK ble tilbudt både de kommunetall som ble publisert i Dagbladet i går og de prognoser som ble produsert for Studenter-sammfundet. NRK sa imidlertid nei takk.

Det faktiske valgutfall kom til å ligge meget nær det tallet som ble lagt til grunn for gårsdagens oppsett i Dagbladet, 46 prosent ja, 54 prosent nei. (I skrivende stund, før forhåndsstemmene i Oslo er telt opp, kan det se ut til at valgutfallet blir identisk med dette. Og våre forhåndsberegninger antyder at forhåndsstemmene neppe vil gjøre noe stort utslag.) Dette betyr at Gallup for september (48-52) kom noe nærmere valgutfallet enn FAKTA for september (41-59). Som kjent fant også FAKTA i en ekstra-undersøkelse i Oslo en viss svingning i

retning av ja. Valgutfallet ble altså noe mellom FAKTAs og Gallups siste tall, slik en forsvavidt kunne vente. Om det var FAKTA eller Gallup som hadde «mest rett», er vel nå bare av akademisk interesse. Og spørsmålet kan heller ikke endelig besvares før en nærmere analyse er gjennomført. Det kan som nevnt se ut til at en har noe lavere deltaker-prosent i typiske nei-kommuner. Om det er motstanderne i disse kommunene som har hatt lavere stemmetilbøyelighet, er imidlertid mer uvisst.

Avdeling for spådommer og fortolkninger:
Nils Petter Gleditsch, Ottar Hellevik, Roar Fjellheim, Han Heider og Kristen Ringdal regnet. De to første skrev.

Arbeiderpartiets sekretær, Ronald Bye, ble sviktet av sine egne.

— Dette får konsekvenser for Arbeiderpartiet

Fortsatt naturlig med Arbeiderparti-regjering

— På lengre sikt vil resultatet av folkeavstemningen få konsekvenser for Arbeiderpartiet, sier stortingsrepresentant Einar Førde til Dagbladet i dag.

En må nemlig regne med at motstandernes stilling vil bli styrket gjennom nominasjonen

til Stortingsvalget i 1973.

Einar Førde legger til at han ikke regner med noen dramatisk endring av norsk politikk, men på lang sikt vil utvilsomt valgresultatet styrke EF-motstandernes stilling i Arbeiderpartiet.

— Det mest interessante ved valget?

— Var den geografisk massive avvisning mot EF fra alle typer utkantkommuner. Dette vil naturligvis også få store konsekvenser for norsk politikk i framtida, sier stortingsrepresentant

tant Einar Førde.

— Hva mener De om regjerings-situasjonen?

— Dette skal drøftes i Arbeiderpartiets organer i denne uka, men EF-motstanderne i partiet har tidligere hevdet at det er naturlig at også Arbeiderpartiet

er med og forhandler om en frihandelsavtale med Fellesmarkedet, sier stortingsrepresentant Einar Førde.

FISKARLAGET:

50 mils grense mer aktuelt nå

Av EINAR HANSEID

— Vil fiskeriorganisasjonene nå gå inn for å utvide 12-milsgrensen til 50 mil, slik Island har gjort?

— Det er et spørsmål som er aktuelt, og kanskje med enda større tyngde nå etter dette valgresultatet, sier generalsekretæren i Norges Fiskarlag, Mar-

tin Dahle, til Dagbladet.

— Går fiskerinæringen gyldne tider i møte nå, ved å stå utenfor EF?

— Vi vil i hvert fall greie oss minst like godt ved å stå utenfor.

— Hadde De ventet et så tydelig flertall mot EF?

— Nei, jeg trodde det hadde blitt mer jevnt. Avstemningen viste imidlertid med all ønskelig

Jubel i Oslo-

Det var 17. mai-stemming i Oslo om hverandre og viftet med los gater i natt. «Seier'n er vår» runget taktfast mens gledestrålende mennesker kstet seg

tydelighet hvor fiskeribefolkningen står. Og at vi i organisasjonen hele tiden har vært på linje med medlemsmassen. Selv om det har vært gjort heblesende forsøk på splittelse. Når det gjelder valgresultatet synes jeg forøvrig det er meget interessant å se hvordan kystbefolkningen på Sørlandet har reagert mot EF, etter min mening reagert med all ønskelig tydelighet på at man allerede ved forhandlingsløsningen gav avkall på seks av de tolv milene.

Krysspress

Det ordet som svirra mest mellom veggene i Fjernsynshuset i natt var «Krysspress». Ved siden av «Polarisering» var dette lille ordet løsningen av alle problemer.

Det ble lansert relativt tidlig av valgforskeren Henry Valen som forklaring på den overraskende lave valgdeltakelsen. Før forhåndsstemmene i Oslo og Bergen er talt opp, ligger den på 75,5 prosent.

om hverandre og viftet med flagg i norsk og helrøde farger.

Etter nerve-pirrende minutter foran TV-skjermene, søkte folk ut for å feire. På Universitetsplassen var det taler og allsang, avbrutt av ellevile jubel-rop fra folkemyldret. Helt til de stive morgentimene holdt man det gående med seiers-gleden i Oslo-gatene. Jo, det var en behørig markering av denne nesestyveren for hvitsnippene, som en aldrende dame karakteriserte valget på denne jubel-natten.

Brattelis tunge kveld

Av KJELL SYVERSEN

Fem minutter «Skippern» ble statsminister Trygve Brattelis snaut filmalte gledesstund gjennom en lang valgrika fram mot sitt livs politiske nederlag i natt.

Da alt håp syntes ute ved 0100-tida oppe i 5. etasje i Arbeiderpartiets hovedkvarter på Youngstorget — satt regjeringsmedlemmer og framtrepende partifolk igjen som tafatte etterlatte i en bisettelse.

Bratteli selv var som vanlig behersket ubevegelig. Bare kinnbeina unndro seg kontroll og arbeidet nesten umerkelig et par ganger. Så grep han sin svarte mappe, avlo å gi kommentarer og forlot rommet sammen med fru Randi for å kjøre til TV-opptak i Kringkastingen.

Flere enn journalister og tilfeldige observatører hadde denne natteime en følelse av at en epoke i norsk politikk gikk mot slutten.

KNUGENDE APNING

Allerede åpningen av denne sanseløst spennende politiske thriller truet med å slå knock out på alle JA-mennesker, stuvet sammen i Arbeiderpartiets hovedkvarter.

Her var statsrådene Steen, Gjerde, Fostervoll, Berrefjord og Gjærevoll. Her var fru Bratteli, Guttorm Hansen, Ronald Bye og mange flere. Da de første ugledelige resultater strømmet inn ved 21.00-tida, skiftet forsamlingen farge fra en viss rødlett optimisme til skifergrå depresjon. Alle fulgte sfinxen Bratteli med øynene. Han hadde inntatt sin ensomme posisjon nærmest TV-skjermen, med klar distanse til sine partifeller. I time etter time satt han der — ubevegelig — i sin prunkløse gråspettede dress, og litt grå i det hele tatt — og var en stillfarende demonstrasjon av personlig utstråling og bydende autoritet.

Hans minste bevegelse ble registrert. Da han reiste seg for å slå av en prat med fru Randi, spratt forsvarsministeren øyeblikkelig opp fra sin plass ved siden av statsministerfruen, og trakk seg diskret tilbake. Hva tenkte Bratteli i en situasjon som etter hvert utviklet seg til et knusende personlig nederlag? Ingen vet. Bare da Skippern kom på skjermen trakk han på smilebåndet og slapp seg litt løs. Seinere skulle stemningen snu seg i JA-favor og gi grunn for et forsiktig håp. Men selv da mange tok seieren høyroset på forskudd, meddelte Bratteli Dagbladet at han ikke følte seg overbevist.

GERHARDSSEN: — MISUNNER IKKE BRATELI

Nøkkelpersoner kom og gikk oppe i partilokalene, der fjernsynskameraer glodde mistroisk og elektronisk alle vegne, og en tur etter lapskaus og øl resulterte i fjernsynsdebut før man fikk sukk for seg.

Gerhardsen kom innom da stemningen sto på 0-punktet. Han kunne ikke holde seg unna begivenhetenes sentrum ved dette valget heller. Han sa: — Jeg beundrer Bratteli for hans mot og for å ha gitt uttrykk for sin ærlige mening, men jeg er lykkelig over ikke å være i hans situasjon akkurat nå.

Også partiets generalsekretær Ronald Bye hadde noen stemningskast som tok sterkt på: — Det er klart at dette betyr mye for meg, men langt mer for Partiet som har satset totalt for et JA-resultat og likevel tapt. Men jeg er under alle omstendigheter glad for at det er over. Det har vært en fæl tid, sa Bye.

BRATELIS HÅND-BANDASJE

I den gode perioden for Arbeiderpartiet — fra kl. 23.00 og til omslaget satte inn for alvor

rundt midnatt — røpet fru Bratteli sin lille overtro for Dagbladet. Verdenspressen hadde konstatert at Norges statsminister etter den hardeste valgkamp i manns minne møtte til avgjø-

rende dyst med venstre hånd bandasjert. Var meningsutvekslingen gått over i regulært håndgemeng? Men Bratteli hadde rett og slett snublet og skrubbet hånden på søndagens Nord-

markstur.

Men denne kolbøtte dagen før det viktigste valg i manns politiske karriere hadde fru Bratteli tatt som et ondt varsel.

Hun fortalte det under smil og

alminnelig lettelse mens JA-resultatene strømmet inn. Men en drøy time seinere satt ektemannen der med bandasjert venstre hånd og var Folkeavstemningens desiderte taper.

Bratteli:
— Jeg er ikke bitter

Statsminister Trygve Bratteli avlo å kommentere regjeringens og sitt eget personlige nederlag overfor Dagbladet i natt. Han foretrakk å sove på resultatene og bygge sine utsagn på den endelige fintelling i løpet av dagen i dag. Hans skuffelse var synbar, men at han var noen bitter mann i nederlagets stund ville han ikke innrømme.

— Jeg har lært meg å ta tingene som de kommer, var Brattelis ordknappe kommentar.

I fjernsynet i natt la ikke statsministeren skjul på at den parlamentariske situasjon etter hans syn nå ville bli vanskelig. Likevel mente han at de hjemlige politiske PROBLEMER ville bli av mindre betydning sammenliknet med de vansker som ville følge av den situasjon vi nå har bragt oss i vis a vis Fellesskapet.

Arbeiderpartiets parlamentariske fører Guttorm Hansen, som hele den dramatiske valgkveld og natt hadde tilhørt JA-sidens mest energiske optimister, innrømmet til slutt at nederlaget er en veldig påkjenning for et part som har satset så totalt på et JA-flertall. Men heller ikke Guttorm Hansen ville høre snakk om krise.

— Mange utskiftninger av nøkkelposisjoner i Partiet?

— Det er det ganske umulig for meg å svare på et slikt spørsmål. Bare et landsmøte kan svare på det.

Reiulf Steen:

— Vanskelig tid for AP framover

— Det som uten videre kan slås fast, er at vi etter et NEI-flertall kommer i en forferdelig vanskelig situasjon, erklærte samferdselsminister og nestformann i Arbeiderpartiet, Reiulf Steen til Dagbladet i natt.

For regjeringen er saken klar. Den har sitt uttrykk for

«Nordmenn tok saken i sine egne hender»

Haugestad bet negler og Hans Borgen svettet da byene ble talt opp

Av HALVOR ELVIK

— Den største opplevelsen ved dette resultatet er at det er den alminnelige norske kvinne og mann som har tatt saken i sine egne hender, sa Folkebevegelsens Hans Borgen da det ble klart at Nei-flertallet var sikret.

— Det er en historisk seier for det norske demokrati, var kommentaren til Folkebevegelsens daglige leder, Arne Haugestad.

Men før man kom så langt, hadde gruppen i Folkets Hus' Lille Sal, med disse to lederne i spissen, levd seg gjennom flere timer av uvisshet.

Haugestad bet negler da forskjellen til fordel for Ja var størst. Små svettperler brøt fram på Hans Borgens panne da resultatene fra byene i Østlandsområdet dominerte statistikken.

Men for Hans Borgen var det hjertevarmende å se den klare motstandsopplutningen i landdistriktene. Under optellingen

var det aldri tvil om at han som politiker har representert det dominerende syn i den gruppe hvor han søker politisk støtte.

«UTKANTEN REDDET NORGE»

— Utkant-Norge har reddet Norge, fastslo Arne Haugestad

Fotos:

Åsgeir Valldal.
Arne Pedersen.
Tor Gulliksrud.
Odd H. Anthonsen.
Odd Wentzel.
Tom Martinsen.

da Nei-siden på ny passerte de magiske 50 prosent etter midnatt.

Inntil da, og etter at den første Nei-overvekten tidlig på kvelden var forsvunnet, holdt Folkebevegelsens daglige leder et solid tak i stolbeinet der han satt og fulgte utviklingen.

— Er De mer nervøs nå? spurte Dagbladet da resultatet en stund så ut til å stabilisere seg rundt 51-52 prosent til fordel for et «Ja».

— Tausere, konstaterte høyesterettsadvokaten.

Men like etter kunne Haugestad med et smil slutte seg til et billedlig uttrykk for Nei-seieren, — sammen med Hans Borgen og Arne Kalheim kunne han strekke armene triumferende i været. Industriarbeiderne, bønder og fiskere, og valkampanjens menige slitere hadde motstått det massive Ja-presset i valgkampens siste fase.

Vill jubel i Folkebevegelsens hovedkvarter: Fra venstre: Ragnar Kalheim, Hans Borgen og Arne Haugestad.

Hans Borgen:

Bratteli må fortsette med forretningsministerium

— Stortingets sak å håndtere folkets råd, sier Haugestad

Av HALVOR ELVIK,

— Trygve Bratteli's regjering må fortsette som forretningsministerium slik at motstanderne får rimelig tid på seg til å gjøre de sonderinger som kreves for en ny regjeringsdannelse, sier Hans Borgen, ledende skikkelse i Folkebevegelsen som sin umiddelbare kommentar til den klare nei-seieren.

— Det er klart at det nå blir Stortingets sak å håndtere det råd det har fått fra folket, sier Folkebevegelsens leder Arne Haugestad.

vil tenke på hevn, — at de vil se realistisk på situasjonen og innse at en gunstig handelsavtale også er av betydning for EF selv. Men vanskelighetene med en handelsavtale er klart underordnet de vanskelighetene vi nå har klart å unngå.

— Hovedoppgaven for både ja- og nei-siden, og ikke minst Utenriksdepartementet, må nå bli å forklare Europa og verden forøvrig hva som faktisk har skjedd i Norge, sier Folkebevegelsens daglige leder Arne Haugestad.

— Hittil er det spredd et hav av misvisende opplysninger

le skje. Men bare i et slikt tilfelle. Vårt medlemskartotek vil bli forsvarlig sikret. Det er klart at en organisasjon som denne ikke lar seg legge ned, men vi vil ikke tre inn på arenaen uten at det skjer noe helt ekstraordinært.

— Hans Borgen hadde denne kommentaren til situasjonen i Norden etter det norske nei:

— Grunnlaget er nå et ganske annet for et nordisk samarbeid, men jeg vil ikke kommentere spørsmålet om det er grunnlag for nytt liv i Nordøst-tanken. Handelsavtalene

linje i forholdet til EF, sammen med Islands heroiske torskekrig, ved siden av spørsmålet om Nordsjø-oljen, utgjør helt nye trekk i vårt bilde overfor EF. I tillegg kommer en mulig labil situasjon i Storbritannia. Særlig dersom det norske nei skulle trekke med seg et dansk nei-resultat om en uke.

— Meldingen om at Sverige har stoppet den videre utvikling av sin handelsavtale med EF, tolker jeg som et tegn på at Sverige ønsker en

Folkebevegelse i form av springar med C-momenter

Kalheim tente seierssigaren klokka 00,14

Av BERNHARD ROSTAD

Klokka 23.17 var stemningen litt matt i Folkebevegelsens hovedkvarter i Folkets Hus, da før det sank til 52 ja og det ble 51.9 nei — stigende jubel. 8 mi-

«Ja til EF»:

— Vi tapte på tvilerne

FRA VILL JUBEL TIL GRAVØL-STEMNING I HÅNDVERKEREN

AV ODDVAR STENSTRØM

Lav valgdeltakelse og for seint i gang med det organiserte arbeidet ute i marka.

— Dette er forklaringen ledelsen for «Ja til EF»-aksjonen gir til nederlaget i folkeavstemningen.

Samtidig påpeker både aksjonens formann, Reidar Carlsen, og nestformannen, Ola H. Metliaas, at et flertall er et flertall. Stortinget må bøye seg uansett hva overvekten må bli for det ene eller det andre.

— Nå når motstandernes seier er et faktum, må vi jo bare innrømme at de har vært meget flinke i tida før folkeavstemningen, sier «Ja til EF»-aksjonens formann til Dagbladet seint i natt.

— Jeg må også innrømme at resultatet var høyst overraskende. På forhånd sa jeg at dersom valgdeltakelsen ble så god som mellom 70 og 80 prosent, ville tilhengerne seire. Når

deltakelsen ble så lav, skjønte jeg på et tidlig tidspunkt under opstillingen at muligheten for en nei-seier var til stede, sier Reidar Carlsen.

— Jeg hadde tippet på en tilhenger-seier med 58 prosent, men det slo altså ikke an, sier nestformannen i «Ja til EF», Ola H. Metliaas, til agbladet. Vi har gjort en jobb, men er selvsagt ikke fornøyd. Det ville vi bare ha vært i det øyeblikk ja-seieren hadde vært et faktum.

TAPTE PÅ TVILERNE

Reidar Carlsen mener tilhengerne tapte på den lave valgdeltakelsen.

— HADDE frammøte-prosenten vært høyere, ville nok resultatet ganske sikkert vært et helt annet. Jeg tror ikke så mye på det som sies at nei-folk som sympatiserer med Arbeiderpartiet, har holdt seg hjem-

me i lojalitet overfor sitt parti. Jeg tror snarere det er tvilerne som ikke har møtt fram i stemmelokalene. Og hadde flere av tvilerne tatt et standpunkt, tror jeg ganske sikkert det ville gått i favor av tilhengerne, sier Reidar Carlsen.

GOD JOBB

Ola H. Metliaas sier at Folkebevegelsen har gjort en god jobb, og at den dro fordel av å være ekstra tidlig ute.

— Men jeg synes nok jeg også bør si at det er lettere å spille på frykt og engstelse for noe nytt, enn det motsatte, sier Metliaas.

«Ja til EF»-aksjonens hovedkvarter i femte etasje i Håndverkeren i Oslo bar preg av skiftende stemning etter som resultatene av opptellingen viste seg på fjernsynsskjermene i går kveld og i natt.

De første timene var stemningen meget spent. Festklede

kvinner med lange kjoler og oppsatt hår og splittede kjoler og bare lår, pirket seg nervøst på hakespissen så lenge motstanden var sterkest på landsoversikten.

Men så omkring midnatt brøt jubelen ut. Kvinner og menn stod på bord og stoler, skrek «ja, ja, ja» i ren ekstase og hentet den ene øl-flasken etter den andre når ja-stemmene var i overvekt.

IKKE LANGVARIG

Men feststemningen ble ikke langvarig. En knapp time seinere var nederlaget et faktum. De festklede begynte etter hvert å forlate hovedkvarteret. Noen satt igjen i sin fineste stas — satt stille rundt bordene eller over sin øl, mens spredte grupper forsøkte å finne fram til svaret på hvorfor motstanderne hadde vunnet. Hva som egentlig hadde slått feil i tilhengers opplegg.

«NRKs valgkampdekning ikke god journalistikk»

Av ERLING RAMNEFJELL

Med hendene på ryggen og magen framskutt i godslig, imponant vertskapsattityde ruslet kringkastingsjef Torolf Elster omkring i studioene. Gjorde sine observasjoner og håndhilste gemyttlig på framstående gjester blant politikere og eksperter. Hva han hadde stemt tidligere på dagen, ville han ikke røpe, men hans tips før sendinga begynte, var at det skulle bli vanskelig å oppnå Ja-flertall dersom Ja-produsenter lå under 30 ved programmets begynnelse klokka 21. Det gjorde den og Elsters tips gikk inn.

— Men Fjernsynet har i meget beskjeden grad dekket valgkam-

pen utover i landet, og har da følgelig heller ikke gitt en reportasjemessig «forklaring» på denne seieren til grasrota?

— Det har da heller ikke vært lett å gjøre så lenge man har hatt kravet om balanse.

Men når det er sagt, vil jeg da hevde at Fjernsynet har viet dette stor oppmerksomhet særlig i sine programmer tidligere i høst. Når det gjelder debatten på slutten, har vi hatt en klar plikt til balanse.

Det er riktig at dette har vært vårt store problem: Behovet for en fri reportasje i konflikt med plikten til balanse. Vi har vært klar over problemet og søkt løsninger, men vi har innsett at konflikten har vært uløselig.

— De sa som «Sommargjest» hos Heradstveit og Skartveit tidligere i høst at NRK's dekning av EF-debatten ikke var god journalistikk?

— Jeg gjorde det og grunnen er nettopp de ting jeg nå har nevnt. Det måtte ikke kunne sies etter denne valgkampen at NRK hadde favorisert det ene syn på bekostning av det andre.

— De er m.a.o. fornøyd med NRK's rekning av valgkampen?

— Det vil jeg ikke si. Jeg vil heller ikke si det motsatte. Det er ikke min oppgave. Men jeg er fornøyd med og imponert over våre medarbeideres evne og vilje til å innrette seg etter de retningslinjer vi hadde trukket opp.

Dagbladet

Dagbladet

Redaksjonssekretærer

Nyhetsavdelingen:

Einar Christensen
Markus Markusson

Politiske avdelingen:

Arve Solstad

Kulturavdelingen:

Simen Skjensberg

Utenriksavdelingen:

Karl Emil Hagelund

Sporten:

Leif Isdal

Det britiske arbeiderparti:

— En seier for det norske folk

Fra vår London-korrespondent
JAN TYSTAD

Det britiske arbeiderparti hilser folkeavstemningsresultatet i Norge med glede. «Det er en seier for det norske folk», sa partiets talsmann i EF-saker, Peter Shore, til Dagbladet i natt da vi forela ham resultatet. Resultatet vil styrke Fellesskaps-motstanderne både i det konservative part og i Labour og trolig vil det resultere i at Labour vedtar å ta Storbritannia ut av EF når partiet kommer til makten.

Uttalelsen fra EF-talsmannen Peter Shore lyder i sin helhet:

«Dette er en stor seier for det norske folk og en seier som vil få gjenlyd i flere land. Den vil ha betydning for folkeavstemningen i Danmark, og den vil få betydning for Storbritannia. Beslutningen viser hvor feilaktig det er å tro at Storbritannia ikke kan omgjøre sin beslutning om medlemskap i EF. Norge har vist at landet ikke er redd for å gå alene, og at det setter retten til demokratisk selvstyre høyt.

LABOUR-NEI TIL EF

Folkeavstemningen vil ha direkte innflytelse på opinionen i Storbritannia. Den gir økt styrke til arbeiderpartiets anti-markedskampanje og vil føre til

at medlemskaps-raktaten og EF-lovgivningen vil bli avvist med stor majoritet på årets parti-konferanse i Blackpool.

Den viktigste virkning av folkeavstemningen er at den vil stimulere folk til sterkere enn før å kreve nyvalg eller folkeavstemning også i Storbritannia. Det er utenkelig at det britiske folk fortsatt vil finne seg i at det som eneste av søkerlandenes folk skal bli nektet retten til å stemme over sin egen framtid».

Labours begeistring for resultatet deles ikke av den britiske regjering som er skuffet over avstemningsresultatet.

BRITENE

BLIR MEDLEMMER

Kilder i Whitehall sa i natt til Dagbladet at resultatet kom som en overraskelse. De hadde håpet at Norge ville følge Storbritannias eksempel og gå inn i EF som medlemmer.

For det britiske medlemskap kommer resultatet ikke til å spille noen rolle. EF-lovene er vedtatt i det britiske parlament. Det gjelder nå bare å få dronningens underskrift. Dette vil skje i løpet av de nærmeste ukene, og Storbritannia vil bli medlem av EF fra 1. januar 1973.

Det er ventet at EF-motstanderne både i det konservative parti og i Labour vil presse på for å få Heath til å ta valg eller en folkeavstemning på sa-

ken, men Heath vil avvise slike forslag. Han akter ikke å spørre folket, selv om det er blitt avholdt folkeavstemninger både i Norge og Danmark.

Ren gravstemning i Brussel

Bernt H. Lund brøt sterkest gjennom over Stavanger radio

Det var en bekymret Norges-ambassadør i Bryssel, Jan Halvorsen (t.v.), som mottok meldingene om EF-avstemninga. Her i samtale med sin franske kolega Jean-Marc Boegner.

Fra vår utsendte medarbeider
JON-HJALMAR SMITH

Det var rene gravstemningen da gjestene brøt opp fra valgpartiet på den norske ambassaden i Brussel i natt. De hadde da også begravd sine forhåpninger om norsk medlemskap i EF.

— For den norske regjeringen er hovedsaken nå å forhandle seg fram til en ny avtale, sa ambassadør Jahn Halvorsen til norske og særlig utenlandske pressefolk. De siste gjestene snublet i søppelkassene som det lokale renovasjonsvesen hadde stablet sammen på fortauet foran ambassaden. Noen oppfattet det symbolsk.

Ingen kan være i tvil om at den norske kolonien i Brussel har gått helhjertet inn for medlemskap. Stemningen steg da jastemene gikk forbi nei-stemmene tidlig på kvelden, og sjanene for medlemskap så lyse ut. Noen sa at omslaget fra nei til

ja var kommet enda tidligere enn de hadde trodd.

Etterhvert kom det færre og færre telefoner fra Utenriksdepartementet, og Halvorsen og ambassaderåd Haakon Freihow måtte konsentrere seg om de dystre meldingene i radio og bringe dem videre. Mottakningen av Stavanger på mellombølgen var nokså variert i skyggen av kommisjonen, og av en eller annen grunn kom AIK-formann Bernt Lund aller sterkest og klarest inn.

Norske embetsmenn i Brussel har naturligvis ikke noe ønske om å kommentere den nye situasjonen. Det later til at de regner med at det bærer mot regjeringens krise i Oslo i dag, og at det kan bli smått med politiske instruksjoner i de nærmeste dagene.

Presidenten for EF-kommisjonen, Siccò Mansholt, har gitt tilsagn om å la seg intervju i norsk radio i dag, men det gjorde han riktignok lenge før han had-

de noen anelse om at et flertall av norske velgere ville si nei til EF. Den vest-tyske statssekretær Sigismund von Braun spurte norske pressefolk hvordan det kommer til å gå i Norge nå. Det var tydelig at resultatet av folkeavstemningen var kommet som en stor overraskelse på ham.

Innen kommisjonen hersker det en viss bitterhet mot nordmennene, selv om ingen vil si noe slikt offentlig. Det er ikke mulig for gode EF-europere å begripe at noen nekter å bli med i fellesskapet deres.

Noen norske damer satt og strikket, mens de hørte på Halvorsen og Freihow lese opp resultatene på ambassaden.

— Dette minner meg om de damene som satt og strikket ved giljotinen under den franske revolusjonen. Det må ha vært omtrent samme stemning dengang, sa en amerikansk journalist som er korrespondent for et handelsblad.